

KIRKMERAK 23

KEDİ GÜLÜŞÜ

Deniz Kavukçuoğlu

Deniz Kavukçuoğlu
KEDİ GÜLÜŞÜ

KIRKMERAK 23

© 2008, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Doğan Kitap, 2004

Can Yayınları'nda 1. basım: 2008

2. basım: Nisan 2013

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak uygulama: Act creative

Kapak resmi: © Shutterstock

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1004-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

KEDİ GÜLÜŞÜ

Deniz Kavukçuoğlu

Sevgili ođlum Buđra'ya

Önsöz

Kedi Gülüşü'nü başında yalnızca bir anı, anlatı kitabı olarak tasarlamıştım. Fakat daha sonra Türk ve dünya edebiyatından yaptığım alıntılarla bir yanıyla derlemeye dönüştü. Kitabı hazırlarken Gökhan Akçura'nın *Kedi Kitabı*'ndan, Alper Çeker'in *Çağdaş Türk Edebiyatından Kedi Hikâyeleri*'nden, Korcan Er'in çevirdiği *En Güzel Kedi Hikâyeleri*'nden, Ayşegül Çetin Tekçe'nin Jeffrey Moussaieff Masson'dan çevirdiği *Kedilerin Dokuz Duygusal Camı* kitabından ve başta "kedimveben" ile "kedilergezegeni" olmak üzere çeşitli internet sitelerinden yararlandım. Mart 2004 sayılarında kedilere özel sayfalar ayıran *Toplumsal Tarih* ve *Kılavuz* dergileriyle yerli ve yabancı birçok yazardan alıntılar yaptım. Hepsine teşekkür borçluyum.

Kedi Gülüşü'ne özgün yazıları ve çevirileriyle değerli dostlarım Ataol Behramoğlu, Aytuna Tosunoğlu, Çetin Öner, Güler Kazmacı, Orhan Duru, Sezer Duru ve Üstün Akmen katkıda bulundular; onlara ve öykü, şiir, roman ile yazılarından yararlandığım Arif Damar'a, Aydın Hatipoğlu'na, Bekir Coşkun'a, Erdal Öz'e, İsmet Özel'e, Murathan Mungan'a, Oya Baydar'a, Saadet Özen'e, Sunay Akın'a, Yalvaç Ural'a, bu kaynakların belirtilmesinde bana yardımcı olan, bir çocuk şiiri ile bir de yazı veren Refik Durbaş'a teşekkür ederim.

Kedi Gülüşü benim kedili anılarımı topladığım "özel" bir kitap olduğu kadar birçok yazarın katkılarıyla zenginleşmiş "kollektif" bir üründür. Dilerim, beğenirsiniz.

Nişantaşı, Mart 2004

1

Kanıımı beynime sıçratmak için niçin John Kenneth Galbraith'in *Ekonomi Kimden Yana* adlı kitabını seçmişlerdi, bunu bilemeyeceğim. Daha önceki benzer durumlarda olduğu gibi o gece de, üç duvarı kitaplıkla çevrili okuma odamda, parçalanmış kitabımın dört bir yana dağılmış sayfaları arasında otururken bulmuştum onları. Benden her zamanki gibi bağırمامı, tepinmemi bekliyorlardı. Geceleri, ne zaman kendilerince belirledikleri saatten sonra eve dönssem hep aynı görüntülerle karşılaşıyordum o günlerde. Raflardan bir-iki düzine kitabı indirmiş, içlerinden birini seçip parçalamış oluyorlardı. Haftada birkaç kez yinelenen bu kültür cinayetlerini önlemek için türlü yollara başvurmuş, ama hiçbirinde başarılı olamamıştım. Kararlı bir kedi karşısında insanoğlunun yapabileceği fazla bir şey olmadığını, sahiplerinin onların karşısında sürekli yenik düşmelerinin bir "alın yazısı", bir kaçınılmazlık olduğunu kendi deneyimlerimden biliyordum.

Doğal ki, onları kapının dışına koymak kesin bir çözüm olabilirdi, ama bunu yapamazdım. Üç-beş kitap için kedilerinden vazgeçebilecek tıynettede, duygusuz bir insan değildim. Bunu onlar da seziyorlar –burada "sezmek" yerine "bal gibi bilmek" edimini kullanmam daha doğru ola-

cak– bunun için de bana karşı böyle acımasız davranıyorlardı. Üzüleceğimi, öfkeleneneğimi bile bile kitaplarımı parçalıyorlar; bağırp çağırmandan, peşlerine düşüp kovalamamdan gözle görülür bir “haz” duyuyorlardı. Kedilerin de “haz” duyabileceklerini, böyle bir duyguya sahip olduklarını, ilk kez, gene böyle bir cinayet gecesinde, Francis Fukuyama’nın dünyaya “tarihin sonu”nu ilan ettiği kitabının lime lime olup koridora, banyoya dağılmış sayfalarını toplarken gürültülü öfkemden ürküp tünedikleri kitaplığın tepesinde onlarla göz göze geldiğimde anladım. Duydukları “haz” ikisinin de gözlerine yansımıştı.

Ben yerde, dizlerimin üzerinde, iki büklüm, bir o yana bir bu yana gidip gelip ortalığı toplarken ikisinin de gözleri üzerimdeydi. Dikkatlerini çekmemeye çalışarak başımı onlara doğru çevirdiğimde önce Patik’le, sonra da Yumak’la göz göze gelmiştik. Gülümsüyorlardı sanki. Yanakları kulaklarına doğru çekilmiş, üst dişleri tavşanlarınki gibi öne çıkmış, bıyıkları gerilmişti. Durumum kedileri bile gülümsetecek, güldürecek ölçüde “komik” olmalıydı. Kim bilir daha önce de kaç kez beni o küçümser bakışlarla süzmüşlerdi?

Önce öfkemi kabartıyorlar, peşlerine düşüp kovalamam için beni kıskırtıyorlar, sonra da kolayca erişemeyeceğime inandıkları bir yere tırmanıp alaycı gözlerle bana bakıp “kedi kedi” gülüyorlardı. İki kedi, üstelik de kendi kedilerim tarafından maskara durumuna düşürülmek gerçekten ağrıma gitmişti.

Buna bir son vermeliydim.

O gece *Ekonomi Kimden Yana*’nın parçalanmış sayfalarıyla karşılaştığımda öfkelenmediğimi, bağırp çağırmadığımı, peşlerine düşüp o oda senin bu oda benim alışlageldik kovalamacalara kalkışmadığımı görünce yeni durumu çok yadırgadılar. Ben de onlar gibi yere oturdum. Bir süre sessizce birbirimizi süzdük. Yumak bir ara

Yumak'la göz göze gelmiştik...

yerinden kalkıp hâlâ yerde, kapı ağzında yarı açık duran kitabın yırtık kapağına koca patisiyle bir pençe atınca, kapak koptu. Hiç istifimi bozmadım. Biraz sonra Patik de aynı hareketi yinelediğinde gene tepki göstermedim. Ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Gülme sırası bendeydi artık, kıs kıs gülüyordum.

“Bekledikleri tepkiyi göstermezsem, bu kitap cina-yetleri belki son bulabilir,” diye düşünmeye başlamıştım. Ama beni kızdırmak için ya daha etkili bir yöntem bulurlarsa, o zaman ne yapardım? Dilediklerinde, yaşamımı her an bir karabasana dönüştürecek kadar akıllı ve yaratıcıydı onlar. Başladığım “oyun”u denetimim altında tutabildiğim sürece sürdürmeliydim. Bir pazar günü evde ne kadar kitaplık varsa hepsinin en alt rafını okunmuş, eskiciye vermek üzere yatak odamın bir köşesinde biriktirdiğim dergilerle doldurdum. Dilediklerini kolay-

ca çekip alabileceklerdi. Evdeki her değişiklik gibi rafların yeni düzeni de ilgilerini çekti. Bir süre odalarındaki kitaplığın önünde dolanıp dergileri uzun uzun kokladılar. Patik, raflardan birinde yüksekliği bir karışı bulan *Der Spiegel* dergileri ile duvar arasında kalan iki parmak enindeki boşluğa girme girişiminde bulundu, başaramayınca dergi destesinin üzerine kıvrıldı. Yumak da karşısına geçip halının üzerinde uyuklamaya başlayınca çıktım odalarından. Kurduğum tuzağı böyle sorunsuz kabullenmeleri rahatlatmıştı beni. Aynı gece eve oldukça geç bir saatte dönüp ilk dergileri parçaladıklarını gördüğümde sevincimden uçacak gibi olmuş, kızdığımı inanıp bunu hep yapsınlar diye her zamankinden daha fazla bağırıp tepinmişim. Oyun, Yumak'ın kitaplığın tepesine tırmanması, Patik'in de kaçıp odadaki çekyatın arkasına saklanmasıyla son bulmuştu. O geceden sonra kedilerimin gülüşlerinden hiç rahatsızlık duymadığım gibi çok da eğlendim. Bu oyun haftalarca sürdü. Bunun bir "danışıklı dövüş" olduğunun sanıyorum onlar da ayırdındaydı. İşimize geldiği, bizi rahatlattığı için sürdürmüştük oyunumuzu. Kim kimi kandırmış, kim kime "kedi kedi", kim kime "insan insan" gülmüştü, hiç önemli değildi.

Kimi okurlarımın, "Kediler de hiç güler miymiş?" diye dudak büktüklerini görür gibi oluyorum. Kedileri, onlarla bir arada yaşamadan tanımak olası değildir. Yeri gelmişken size, Lilian Jackson Braun'un *Kırmızı Gören Kedi* kitabından kısa bir bölüm aktarmak istiyorum; olay bir veterinerin muayenehanesinde geçiyor:

"Koko, ne yapmak istediğimizi anlayınca tam bir tüylü kasırgaya dönüştü. Veteriner onu boynundan yakaladı, yardımcısı ayaklarını tuttu ve ben de kuyruğunu kavradım. Ama Koko adeta tersyüz oldu ve kurtulmayı başardı. Bundan sonra tek hatırladığım, masanın üstün-

den fırlayıp köpeklerin kafesine doğru yönelmesi. Arkasında iki veteriner ve bir köpek bakıcısı çocukla birlikte kafeslerin etrafında deli gibi koşmaya başladı. Köpek havlamaları, kedi miyavlamaları ve insan çığlıkları! Koko birden yerden 2,5 metre yükseklikteki klimanın üzerine atladı. Eğer bir Siyam kedisi tarafından ciddi biçimde küfür edildiğini duymamışsan, hayatında hiç küfür duymamışsın demektir.”

“Biliyorum!” dedi Bunsen. “O kedinin ambulans düdüğü gibi bir çığlığı var.”

“Bütün bu keşmekeşten sonra bitkin düştüm. Veterinerin söylediğine göre, bu kedilerin dış bakımından önce benim ciddi bir *check-up* yaptırmaya ihtiyacım varmış. Son zamanlarda tıknafes de oluyordum. Dolayısıyla önerisine uydum. Doktor Beane’e göründüm.”

“Peki, kediyi oradan indirmeyi nasıl başardın?”

“Onu orada bırakarak dışarı çıktık, biraz sonra salına salına muayene odasına geldi, masanın üzerine sıçradı ve ağzını kocaman açarak güzelce esnedi!”

“Koko’ya bir puan daha,” dedi Riker. “Peki, bütün bunlar olurken, dişi kedi ne yaptı?”

“Yum Yum getirildiği sepette kalmayı tercih ederek sırasını bekledi.”

“Ve herhalde deliler gibi gülmüştür,” dedi Bunsen.¹

Kedilerle yaşamak kolay olmamaktan öte başlı başına bir yaşam biçimidir. Seçimleri bu yaşam biçiminden yana olanlar beklenmedik sürprizlere, ruhsal altüst oluşlara, benzeri yaşanmamış duygu dalgalanmalarına her an hazır olmalıdır. Kedili yaşam her şeyden önce insanın oldukça güçlü bir sinir sistemine sahip olmasını zorunlu

1. Lilian Jackson Braun, *Kırmızı Gören Kedi*, çev. Hande Canlı, Oğlak Yayınları, İstanbul, 1999.

Kediler de güler.

kılar. Özverili, uzlaşıcı, bağışlayıcı olmayanlar kedilerden uzak durmalıdır. Yoksa yaşamları hiç beklemedikleri bir anda kâbusa dönüşebilir. Kediler doğaları gereği “eğitilemez” yaratıklardır. Bu nedenledir ki, –atları, köpekleri, fok balıklarını saymıyorum– aslandan file, maymundan devekuşuna, yılandan suaygırına kadar akla geldik gelmedik birçok hayvanın özel eğitmenler tarafından tek bir gösteri için bile olsa bir biçimde eğitilebilmelerine karşılık, dünya sirk tarihinde hiçbir kedinin gösteri yaptığına tanık olunmamıştır. Şimdi bana haklı olarak, “Ama biz televizyonda ip üzerinde yürüyen cambaz kediler de gördük...” diyerek itiraz edebilirsiniz. Sakın bu tür görüntülere kanmayın. Kimi kediler insanda “sanki eğitilmiş” duygusu uyandırsalar da bunun kesinlikle bir aldatmaca, bir tuzak, özgün bir sömürü yöntemi olduğunu aklınızdan çıkarmayın.

Kedisine cambazlık yaptırdığını sanan “sahip” aslında kedisine cambazlık yapıyordur. Kedisinin miyavlamalarına, mırıldanmalarına, sırasında cingöz, sırasında mah-

zun bakışlarına, pati patilerine “tav” olmayacak bir kedi sahibi yoktur yeryüzünde. Onlar isterlerse sahiplerine her türlü cambazlığı yaptıracak kadar akıllıdırlar.

Kedilerin “nankör” olduğu söylenir, ki bu da bence doğru değildir. Eğer burada söylenmek istenen bir tür “bencillik” ise, *Kedilerin Dokuz Duygusal Canı* adlı kitabın yazarı Jeffrey Moussaieff Masson’ın dediği gibi, “Bunu hiç kuşkusuz insanlardan öğrenmişlerdir, çünkü bizi her an gözlerler, izlerler, bizim duygularımızdan etkilenirler.” Bilge Karasu da aynı görüşü paylaşır: “Kedinin ‘nankörlüğü’ denen, denilegelen, kedinin ‘bencilliği’dir; insanca davranış kurallarından esinlenerek hayvana yakıştırdığımız bir ‘bencillik’tir. (...) On sekizinde bir delikanlının gücüne erişmiş altı aylık bir bebekle oynamaya kalksaydık, sonuç daha başka olmazdı ki... Oyunun kuralı, kedinin kedi, insanın da insan olması değil midir?” Masson gibi, Karasu gibi, “Kediye nankör diyenler genellikle safdillice konuşmuş olurlar. Kedi nankör değildir, olamaz da, kedi hiçbir karşılıklı ilişkiye girmez de ondan. Hıyanet ve güven kediyeye yabancı kavramlardır. Yaşadığı bütün evler ona, –bu bütün hayatı boyunca sürse bile– bir konukevidir, hepsi o kadar,” diyen Kaan Yazıcıoğlu da haklıdır.

Jeffrey Moussaieff Masson bir yerde de, “Kedilerin bize ihtiyaç duymasına ihtiyacımız var,” dedikten sonra, “yoksa kalbimiz kırılır. Ama onlar bize ihtiyaç duymasalar da çok severler,” diyor. Onlarla evimizi, hayatımızı paylaşmamızın temel nedeni sanırım onların bu sevgisine sevgiyle karşılık vermemizdir. Bu sevgiye yabancı olanlar haklı olarak sorabilirler: “Kedi sevmek de nedir?” Bu soruyu Enis Batur, *Kediler Krallara Bakabilir* adlı kitabında şöyle yanıtıyor:

Kedi sevmek insanları, sokakları ve şeyleri sevmekten farklı bir şey mi? Bilge Karasu, “Kedi sevmek, kedi-

nin, kendisini seven (kendisinin de sevdiği) kişi karşısında umursamaz bağımsızlığını baştan kabul etmek demektir,” der bir masalında, ben bu farklı sevme biçimini bundan daha iyi tanımlayan bir cümleye rastlamadım bugüne dek. Sahip olmayı yadsıyarak, ya da olmamayı göze alarak sevmek insanoğluna pek güç gelir. Sevgiyle mülkiyet duygusu öteden beri ortakyaşıdır onda, sevgi bağıni çoğu kez de tek yanlı, gerçek bir bağ haline sokmaya alışmıştır. Sevdiği kişinin bağımsızlığına da, kendi bağımsızlığına da kolay kolay katlanamaz. Bunu eleştiri, suçlama konusu saymamak gerek gene de: insanlar eninde sonunda, kedi sevenler ve sevmeyenler olarak da pekâlâ ikiye ayrılabilirler. Bir de, benim gibi, yolun sonuna varamayacağını bile bile kedi sevmeyi öğrenmeye çalışanlar vardır.

Kedinin sevgi anlayışındaki farklılık, gülünç gelebilir ama, farklı bir mantığa bel bağlamasından gelir. İnsanlar, kendi doğalarının terimleriyle sevgisiz, hain ya da bencil sayarlar ya kediyi, onun herhalde bu tür kaygıları yoktur. Oynaşmak; sevmek, seilmek istediği an buradadır. İstemediğinde çekip gider, sizin doyumunuz yarıda kalmış, ona vız gelir.¹

Dedim ya, kedili yaşam kolay değildir, her an her şeye hazır olmak gerekir. Fakat söz kedi sevgisinden açılmışken Nurullah Ataç’ın “Kedi” başlıklı denemesinde yer alan şu cümlesini aktarmadan da geçmeyeyim:

Kimsenin zevkine karışılmaz, kedileri herkes sevsin demeyeceğim, ama ben kedi sevmeyenlerle anlaşmam.

1. Enis Batur, *Kediler Krallara Bakabilir*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2002.

KEDİLERE AD KOYMAK¹

Kedilere ad koymak bayağı güç bir iş doğrusu,
Öyle sizin tatil eğlencelerine filan benzemez;
Şimdi kalkıp desem ki, bir kedinin ÜÇ AYRI ADI
olmalı,

Beni iyice kaçık sanırsınız ister istemez.
Önce ailenin her gün kullanacağı bir ad bulmalı,
Örneğin, Peter, Augustus, Alonzo ya da James;
Bilemedin, Viktor, Jonathan, George, Bill ya da
Bailey–

Hepsi de bilinen akla uygun adlar bunlar.
Tabii, kulağa daha hoş gelen daha şık başka adlar da
var:

Kimisi beylere, kimisi hanımlara uygun,
Örneğin, Admetus, Elektra, Demeter ya da Eflatun–
Hepsi de bilinen akla uygun adlar.

Oysa bence bir kedinin daha özel, daha özgün,
Daha saygın bir adı da olmalı,

Yoksa o kedici kuyruğunu nasıl dik tutar,
Bıyıklarını burup herkese caka satar?

Bu türden adlardan da hemen sayabilirim,

Örneğin, Munkustrap, Kuakso, Korikopat
Ya da Bombalurina, Celilorum gibisinden bir şeyler,
Hani ancak bir kediye verilebilecek adlar.

Ama bütün bunlardan başka bir adı daha olmalı ki
Ne kimse bilebilsin o adı

Ne araştıran bulabilsin.

Yalnız KEDİNİN KENDİ BİLDİĞİ ve kimseye
söylemediği bir ad.

Bir kedi derin derin düşünceye dalmışsa,

1. Cleveland Amory, *Yeni Yılla Gelen Kedi*, çev. Reha Atasagun-Zeynep Alem-
dar, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992 (çeviri Cevat Çapan'a aittir).

Bir tek nedeni vardır bunun bence:
Kedicik düşünüp düşünüp duruyordur
Kafayı fena halde taktığı için
O tanımlanmaz, açıklanmaz,
Anlatılmaz,
O derin ve kimselerin bilmediği adına.

T.S. Eliot

KEDİ GÜLÜŞÜ

Kedilerle yaşamak kolay olmamaktan öte başlı başına bir yaşam biçimidir. Seçimleri bu yaşam biçiminden yana olanlar beklenmedik sürprizlere, ruhsal altüst oluşlara, benzeri yaşanmamış duygu dalgalanmalarına her an hazır olmalıdır. Kedili yaşam her şeyden önce insanın oldukça güçlü bir sinir sistemine sahip olmasını zorunlu kılar.

Deniz Kavukçuoğlu'ndan bu kez kedili bir yaşamla dopdolu anılar... *Kedi Gülüşü*, tıpkı bir kedi gibi ele avuca sığmamış ve kedilere dair son derece eğlenceli öyküler, anılar ve bilgiler içeren bir kitap olmuş. Kediseverlere, kedili edebiyat okurlarına duyurulur.

ISBN 978-975-07-1004-9

